colecția

RÂSUL LUMII

EMMANUEL PRELLE este un tânăr universitar ieșit din rama profesiei. El predă științe sociale și economice, pentru a-și respecta diploma de absolvire, dar își găsește timp și pentru alte angajamente. Prelle publică atât cronici de film, cât și desene sau ilustrații în mai multe reviste, printre care – preferata lui – *Les Inrockuptibles*. Histrionic și iconoclast, scăpărător și cultivat, Prelle e totodată autorul unei cărți pentru copii intitulate *Animalele de-adevăratelea*.

EMMANUEL VINCENOT este unul dintre jurnaliștii francezi care experimentează înotul contra curentului. Absolvent de filologie, secția spaniolă, el ține de ani buni un curs de cinematografie spaniolă și latino-americană la Université Versailles Saint-Quentin. Totodată, Vincenot administrează un site dedicat cinematografiei iberice. Colaborează statornic cu revista *Politis* și este cunoscut pentru materialele publicate în revista cu profil cinematografic *Zoo*.

În afară de *Anticiclopedia filmului*, Emmanuel Prelle și Emmanuel Vincenot au mai scris *Anticiclopedia universală: totul despre toate și despre opusele lor*. Emmanuel Vincenot e de asemenea coautorul volumului *Franța și cinematograful din America Latină*, scris în colaborare cu Carla Fernandes, Julie Amiot-Guillouet și Monique Roumette.

Emmanuel Prelle **Emmanuel Vincenot**

Anticiclopedia FILMULUI

Dicționar comic și studii de haz

Traducere din franceză de
MARIA PETRESCU

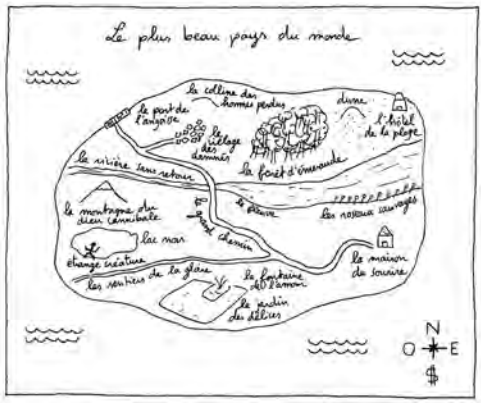

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coordonatorul colecției: Radu Paraschivescu

Redactor: Radu Paraschivescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Georgeta-Anca Ionescu
DTP: Ileana Buzoianu, Cornel Drăghia

Tipărit la PRO EDITURĂ ȘI TIPOGRAFIE

Emmanuel Prelle, Emmanuel Vincenot
Anticyclopédie du Cinéma
© le cherche midi éditeur, 2000

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Anticiclopedia filmului: dicționar comic și studii de haz / Emmanuel Prelle, Emmanuel Vincenot; trad.: Maria Petrescu – București: Humanitas, 2009
ISBN 978-973-50-2424-6
I. Vincenot, Emmanuel
II. Petrescu, Maria (trad.)
791.43(44+100)

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Cuprins

filmul primitiv	6
marile date din istoria filmului	8
actori de film, actori de teatru	10
o zi din viața filmului francez	16
filmele	18
portretul-robot al fiecărui personaj arhetipal posibil	28
o zi din viața filmului burkinez	30
filmele celebre din istoria cinematografiei	32
o zi din viața filmului american	36
glosar	38
bărbatul care a vrut să fie maimuță	46
o zi de cinema în suburbiile Parisului	48
unde se duc banii?	50
partea scufundată a aisbergului	52
revistele de cinema	54
știri pe scurt	56
o noapte din viața filmului underground	58
bărbatul care a vrut să fie maimuță (II)	60
glosar (continuare)	62
o zi din viața filmului indian	70
filmele celebre din istoria cinematografiei (continuare)	72
o zi din viața filmului sovietic	76
regizorii	78
filmele de dezbatere (teze și antiteze în piuneze)	82
o zi din viața filmului latino-american	84
tehnicienii de film	86
călătorie în cinematografia viitorului	88

Cum trăiau primii cineaşti? Ce resurse aveau? Se lăsau oare afectaţi de criticile negative?

Nevoiţi, cel mai adesea, să se mărginească la a-şi da cu presupusul, istoricii reuşesc totuşi, puţin câte puţin, să pătrundă tainele apariţiei filmului… Ultimele descoperiri arheologice ne obligă să renunţăm la imaginea unei aşa-zise „vârste de aur“ a filmului şi scot la iveală o lume total diferită de cea a studiourilor luxoase cu care ne-am obişnuit.

Departe de oraşele industriale se întind, cât vezi cu ochii, păduri virgine. Aici descalecă pionierii cinematografiei, ademeniţi de bogăţia resurselor naturale: întâi şi-ntâi, lemnul, din care se fac primele camere video şi primele megafoane; apoi, nitratul de argint, indispensabil la fabricarea peliculei şi care se găseşte din belşug în râurile din apropiere; şi, nu în ultimul rând, ciupercile halucinogene, care stimulează inspiraţia şi pe care numai regizorul, mijlocitor între lumea reală şi cea a muzelor, are voie să le consume.

Primele cadre se turnează în exterior, şi nu de puţine ori se întâmplă ca o echipă plecată la vânătoare de imagini să se întoarcă acasă cu camera goală. În aceste timpuri sălbatice, organizarea socială este marcată de o diviziune sexuală foarte strictă. Bărbaţii se îndeletnicesc cu muncile grele sau primejdioase (cicălirea figuranţilor sau alungarea câte unui gură-cască). În schimb, montajul este treaba femeilor, care, adunate în barăci şubrede, îndeplinesc manual această sarcină, cu multă răbdare şi îndemânare.

primitiv

Filmul primitiv (încă nu se poate vorbi de „a șaptea artă“) denotă o vădită înclinație spre comedia burlescă. Aceasta are însă riscurile ei: bătăile cu frișcă nu sunt trucate, iar frișca e groasă.
Din fericire, în vremurile acestea de criză economică, șomeri doritori să facă figurație se găsesc pe toate drumurile. Legenda spune, de altfel, că primul actor a fost un figurant, ales pentru că-l salvase pe producător de la înec. Pentru fapta-i curajoasă, el a fost răsplătit cu un prim rol și cu un halat inscripționat cu numele lui (tradiție care s-a păstrat până-n zilele noastre).

Uneori, superstițiile frânează progresele științifice. Un cineast avangardist propune ca proiecția filmelor să se facă la o viteză de 24 de imagini pe secundă (în loc de 15). Colegii nici nu-l bagă-n seamă, convinși că spectatorilor le-ar da sângele pe nas.

Și iată că se ridică prima cetate dedicată exclusiv celei de-a șaptea arte, botezată „**Pădurea Sfântă**“ (sau „**Hollywood**“). Acolo se organizează ceremonii impresionante de preamărire a unor statui păgâne (*Oscarurile* de mai târziu), de la care se așteaptă venituri extraordinare. Amprentele mâinilor și ale picioarelor actorilor celebri sunt conservate cu sfințenie pe niște tăbliță de argilă și expuse cu mândrie pe artera cea mai umblată a orașului, bulevardul Pădurii Sfinte.

Rămân multe de inventat, însă calea a fost deschisă. Legenda poate să înceapă.

marile date din

28 decembrie 1895

Mulțimea se înghesuie la proiecția filmului *Ieșirea din Uzinele Lumière*: ia naștere statul la coadă.

14 august 1929

În Zimbabwe este capturat leul Edgar, care va deveni vedeta genericelor MGM. În cursul operațiunii, John Ford, pe-atunci un simplu asistent, își pierde un ochi.

1 ianuarie 1933

Într-o dimineață, tânărul Fred Astaire se trezește cu un picior în plus: acum poate executa figuri coregrafice inedite! Chiar în ziua respectivă, Astaire participă la probele pentru filmul *Venus dansează*, ferindu-se cu strășnicie să-și dezvăluie secretul.

28 mai 1936

Frontul Popular instituie excursiile cu școala. Micul Claude Berri înțelege imediat că se poate profita de această măsură socială și decide să facă film.

5 decembrie 1944

Studiourile de film UFA din Berlin sunt distruse de un bombardament al aliaților: lumea este definitiv eliberată de expresionismul german.

12 martie 1949

În plin Război Rece, Walt Disney se trezește că agenții KGB i-au furat schițele cu Mickey Mouse.

12 februarie 1950

Un inginer sovietic de geniu, Vladimir Dolbiski, inventează filmul stereo digital. Denunțat de soție, el este executat din ordinul lui Stalin, care consideră că procedeul lui e

„mic-burghez". Din fericire, fiul lui Dolbiski va reuși să fugă în Statele Unite, ducând cu el o parte din lucrările tatălui.

12 mai 1956

Amețită de strălucirea cazinoului din Monte Carlo, actrița Grace Kelly își pierde întreaga avere la ruletă. Un trimis al palatului princiar îi propune o ieșire onorabilă din încurcătură.

23 iunie 1965

Se difuzează în premieră emisiunea lui Pierre Tchernia, *Fișele domnului Cinema.*

5 iulie 1972

Pentru prima oară în istoria filmului, un actor de culoare, Sidney Poitier, este angajat să-l interpreteze pe Zorro: se naște astfel ideea de *corectitudine politică.*

10 mai 1985

Charlton Heston este ales președinte al National Rifle Association (Asociația Națională a Deținătorilor de Arme de Foc) și jură solemn, cu o pușcă automată în mână, să nu respecte niciodată prima dintre Cele Zece Porunci.

21 noiembrie 1998

Yorkshire terierul lui Jean-Paul Belmondo este siluit în plină stradă de dobermanul lui Jan Kounen.

14 ianuarie 2000

Fișele domnului Cinema originale, imprimate pe coală velină extrafină și numerotate de la I la CXXX, sunt descoperite în podul casei prezentatorului Pierre Tchernia. Statul francez se grăbește să le achiziționeze pentru suma de zece milioane de euro.